

Célok és eszközök

Az elmúlt hetekben-hónapokban — a korábbiakhoz mérten — jelentősen aktívabb és sokágúbb lett üzemi vállalati pártszervezeteink munkája. A Központi Bizottság 1964. decemberi határozatának végrehajtása, a gazdaságirányítási rendszer reformjának kiinduló irányelvei, az ár- és bérintézkedések, s harmadik öt éves tervünk első esztendőjének megkezdése feladatok sokaságát rótták és róják a kommunistákra. Különösen előtérbe állítja a pártszervezetek termelési agitációs munkáját.

Kettős feladat

Az egyik nagyüzemi pártszervezet titkára így fogalmazta meg elgondolkodtató és a lényegre tapintó véleményét: „A termelési agitációt mi úgy fogtuk fel, mint kettős feladatot: ismertetni, kommentálni az országos feladatokat, de úgy, hogy azonnal megtoldjuk a magunk sajátos, helyi kötelezettségeivel. Ugyanakkor — s jó ideig hibánk volt, hogy erről elfeledkeztünk — bátorítanunk, ösztönözniük kell a gyáron belüli kezdeményezéseket, de úgy, hogy ezek szorosan az országos célokhöz kötődjenek, azok megvalósítását szolgálják.” A véleményem igaz, sokrétű gyakorlati tapasztalatok summázata. A feladatok eme kettősége alapelve kell, hogy legyen a termelési agitációnak. Ezt az említett gyárban már megtanulták. Ott igen, de még nem mindenütt.

Pártszervezeteink tevékenységének gyengéje éppen itt rejlik: egy részük csak az országos feladatok kommentálására szorítkozik, más részük viszont annyira megragad a helyi részleteknél, hogy szem elől tévesztí a nagy egészet, az összfeladatok megmutatását. A helyes arányok megkeresése s érvényesülése állandó biztosítása egyike a jó termelési agitációs munka feltételeinek, de csak egyike! Ez ugyanis csak arra válasz: mit? A hogyan legalább ennyire fontos.

Az egyik üzemben a szkeptikusok nem sok jótót jósoltak a pártszervezet kezdeményezésének: előadás sorozatot szerveztek, ahol a Központi Bizottság gépípari vonatkozó határozatát ismertették. Megtehették volna, hogy csak az ismertetésre szorítkoznak, felolvassák a határozatot, s inkább csak az illendőség kedvéért hozzátesszék: tehát nekünk is sok a feladatunk. Jó érzékkel más utat választottak. A kommunista műszakiak legjobbjai a többi szakembert is

megnyerték a munkának, s igen alapos vizsgálattal felmérték, a gyár termékeinek anyag- és munkaigényessége milyen, mennyiért készítenek őket egy univerzális szerszámmarógépet, s mennyibe kerül ez a Szovjetunióban, az „NDK-ban, s néhány tőkések államban? Hasonlóan ehhez, a termékek korszerűségét is vizsgálták. Az előadássorozat sikerét legjobban az jelzi, hogy először a tanácskozó termet töltötték meg az érdeklődők, a második és harmadik, előadást azonban már az ebédelőben tartották, s ott is szünek bizonyult a hely!

A tények ereje

Már-már közhely, annyira ismert: a tények mindennél jobban érvelnek, az általános igazságok hangoztatása viszont nehezebben talál utat az emberekhez, kevésbé sorakoztatja fel őket a célok eléréseért küzdők közé. Arra agítálni, hogy a jobb élet feltétele a jobb munka, általánosságban, majdnem felesleges, ezt mindenki tudja. Annak megmutatása azonban, hogy az üzemben a munkaidő hány percé vérs el beszélgetés, anyagvárás miatt, miért nőtt a sejt, mi okozza a hővégi hajrát — nemcsak azonnal érthetővé teszi mindenki számára a gondok forrását, hanem már a tettekre, a gondok kiküszöbölésére is mozgósít!

Ha a kommunisták csak általánosságban szólnak arról, mennyire fontos az újtómozgalom, milyen szerepe van a munkaversenynek, sokkal kisebb visszhangot keltenek szavaik, mintha azal érvelnek, hogy üzemi arany vagy ezüst jelvényes újtója mit tett, javaslatai milyen megtakarítást eredményeztek, s a versenyben élénjárók hogyan érték el eredményeiket.

Pártszervezeteink egy részénél sikerrel használják fel a termelési agitációban az egy-egy célfeladat végrehajtására létrehozott műszaki brigádok eredményeit (például az import gépek kihasználtsági fokának megállapítására, az újtások bevezetési idejének vizsgálatára stb.). A brigádjelentések egyben tények sokaságát is szolgáltatják, amelyek az agitációs munkában kamatoztathatók. Az eddig elmondottak is aláhúzzák, mennyire sokrétű tevékenység a termelési agitáció, milyen hiba lenne azt a szűken vett napi termelési feladatokra korlátozni. A termelési agitáció lényege ugyanis éppen az összefüggé-

sek feltárásában, az okok és okozatok nem egyszerűen szövevényének kibogozásában rejlik.

Középpontban az ember

Örvendek a változás pártszervezeteinkben: mind jobban értik, hogy a személyre szóló agitációs munka jár a maximális sikerrel. Ez viszont feltételezi az eszközök, módszerek további finomítását, az alapszervezetek, s pártcsoportok fokozottabb önállóságát. A gyári összfeladatokon belül ugyanis más a teendője a szerszámműzem kommunistáinak, mint a sajtó- vagy szerelő üzemi-eké, sőt: üzemen belül is a legváltozatosabb módszerek szükségesek. Van, akivel többször kell beszélgetni, tapasztaltabb váltótársat állítani mellé, van, aki első szóra is elmondja gondjait, s megérti a kommunisták képviselő feladatok helyességét.

Mindezeket túlmenően nem feledhetjük, a legjobb agitációs eszköz a példamutatás: a kiváló munkásnak, műszakinak, vezetőnek kettőszert annyit ér a szava, mert a maga munkája jelenti az aranyfedezetet mások serkentésére.

A termelési agitáció bizonyult, nem könnyű munka: rugalmasság, körültekintés, elmélyültség kell hozzá. Mégis hálás feladat, mert eredményei egyaránt szolgálják az egyént, a kis és nagy közösséget, és az egész népet.

M. G.

A diákok találatkónysága került szóba. A beszélgetők — nemrég még maguk is az iskolapadban ültek — csak úgy ontották a bizonyítékokat. A biosz-órán „színes” áttával felfrimerhetlenné prepartált svábbogár sztorijától jutottak el az időhúzás hagyományos és hipermodern fegyvernemeinek taglalásához. Volt, aki azt is megkockáztatta, hogy az alibijét magyarázgató diák és a kölykét védelmező anyatigris közt párhuzamot vonjon, mondván, hogy mindkettő körömszakadtáig védi a magáét.

Egy finn kislány megtanult magyarul

Minna Kuopióból

Természetesen szőke és a nyakában egy vékony fémláncot ott függ az elmaradhatatlan Kalevala-érem.

Egyébként éppen olyan mint egy magyar lány. Hogy most még olyan furcsa egyformasággal, egy sziszegő, surrogó valaminek ejti az szeket meg az s-eket? Fél-éves itt-tartózkodása alatt a két hang begyakorlására még nem jutott elég idő.

Mert ennyi ideje, éppen egy fél éve érkezett Magyarországra, itt is mihozzánk, Szegedre Minna Savela a finnországi Kuopióból, hogy mint a József Attila Tudományegyetem vendéghallgatója alaposabban megismerkedjen a magyar nyelvvel, amelynek művelése további életében hivatás szerinti cél és megélhetési eszköz is lesz.

— Kedves Minna, hogyan is került Szegedre? Minna nevet, Minna a fejét rázza:

— Nincs ebben semmi különös! Pályázatot hirdetett a Finn—Magyar Baráti Társaság magyarországi ösztöndíjra. Megpályáztam, megnyertem. Még Helsinkiben, az egyetemen tanultam egy évig magyarul. Akkor szerettem meg a nyelvet abból a néhány regényből, versből, amit el tudtam olvasni...

Miért Szegedre?

Helsinkiben, az egyetemen... Minna Savela ugyanis csak Magyarországon „hallgat”. Otthon mint komoly középiskolai tanár dolgozik, a közép-finnországi Kuopio város gimnáziumának finn-törtenelme szakos tanára. Ott adta be a pályázatot, s onnan vonatozott,

hajózott három egész napon át Magyarországra.

— De miért éppen a mi városunkat választotta?

— Mehettem volna más egyetemre is, de nekem azt mondták otthon, Szeged nagyon szép, oda menjek. És ezt finn barátaim mondták, nem magyarok!

— Köszönjük a bókót! És családodt-e az önként vállalt új otthonában, Minna?

— Mindenütt nagyon kedvesen fogadtak! Az egyetemen különösen...

— És amint az, a még kicsit idegenül hangzó, de különben nyelvtanilag jól szerkesztett mondataiból kiderül, nemcsak szívesen fogadták, de jól meg is tanították a magyar nyelvre.

— Naponta foglalkozott velem dr. Velcsov Mártonné, a nyelvészeti tanszéken, meg rendszeresen jártam előadásokra, szemináriumokra is... Láttam aztán magyar filmeket, és olvastam magyar könyveket is...

— Mit olvasott legutóbb?

— Az Iszonyt meg a Rozsdatemetőt. Németh László regényét a belőle készült film hatására olvastam el, a Rozsdatemetőt meg előbb színházban láttam. Nekem különösen érdekesnek tűnt a két regény nyelvezetének különbsége. Fejes Endre könyvét könnyen megértettem, az Iszonnal viszont nagyon sok bajom akadt. És láttam Szegeden az Úton című Rozov-darabot. Nagyon, nagyon tetszett! Ilyen érde-

kes, pantomimikus feldolgozást sem otthon, sem másutt nem láttam!

Mintha otthon lennék

Mert mielőtt hozzánk érkezett volna, Minna már egy egész sor országot bejárt. Volt Angliában, a Szovjetunióban, Franciaországban, az NSZK-ban és természetesen Svédországban, kétszer is...

Ilyenformán széles nemzetközi tapasztalatokkal rendelkezve mondja:

— Itt tényleg olyan, mint-ha otthon lennék! Igazán mindenütt olyan kedvesek hozzám az emberek!

De arra, hogy ez a kedveség tulajdonképpen milyen formákat is öltött — a kérdés sor országot bejárt, hiszen Minna diplomás tanárnő letére is, még fiatal lány — csak a fejét rázza nevetve, s nem válaszol. Csupán annyit mond, hogy nem csak az egyetemre járt, Volt egyszer-kétszer táncolni is...

A tánc után megint csak komolyabb dolgok, az általa igen kedvelt általános nyelvészeti meg a Magyar Nyelv Értelmező Szótára kerül szóba, amit okvetlenül haza akar vinni magával — munkaeszköznek. Minna ugyanis — ezt már korábban elhatározta — vagy fordítoként vagy a magyar nyelv egyéb munkásként akar majd odahaza élni.

Üzenet a mamának

Persze addig, míg ismét hazatér, még epp egy másik feltesztendő van hátra. Minna ugyanis egyéves tanulmányútjának csak az egyik felét tölti nálunk, Szegeden. A most következő hónapokat már a pesti Eötvös Loránd Tudományegyetem vendégként fogja eltölteni. Onnan is utazik aztán haza szülővárosába, a nyugati-finnországi Vammalába, ahonnan édesanyjától — hiába, a finn anyák is ilyenek! — hetente kaptak, s kapja az efféle leveleket: „Tanulj kislányom szorgalmasan, vigyázz magadra és viselkedj rendesen!”

Ha Savela néni nem is hatalmazott fel előzőleg, hogy messzire szakadt leányáról véleményt mondjunk, innen, a Tisza partjáról üzenjük neki: Minna szorgalmasan tanult, vigyázott magára és nagyon rendesen viselkedett Szegeden.

S. M.

Akác László

Pávai Vajna Ferenc

Az Anna-forrás születése

Ma lenne nyolcvanéves dr. Pávai Vajna Ferenc, a kiváló geológus, a magyar kőolaj-, földgáz- és hévízkutatás úttörője. Annak még a közeli hetekben lesz negyven éve, hogy kidolgozta az első szegedi hőforrásnak az Anna-kútnak tervét. Hajdúszoboszló, Debrecen, Szeged, a főváros — az egész ország — sok-sok gyógyító hévizet köszönhet neki, „hévízeink atyjának”. Itt közzét írásában, mely részlet a Természet-tudományi Közönlöny 1928. március 1-i számában. „A szegedi mélyfúrás jelentősége és tanulságai” címmel megjelent tanulmányából, már negyven éve sürgette, hogy az Anna-kút után fúrjanak le a város közelében 1800 méterre megmelegebb, még bővebb hozamú hévizért.

Harminc évnek kellett eltelnie, hogy 1937-ben az újszegedi Haladás földjén fölterjen a Pávai Vajna megővendő víz, s aztán sorban a többi. Sok még a tennivaló hévízeink ün. komplex hasznosításáig, addig, míg elérjük, hogy minden kátoriát kivégynék belőlük, mielőtt a Tisza elviszi tőlük. E földadatokra is emlékeztet a geotermikus energia lelkes harcosának, Pávai Vajna Ferencnek életműve. A debreceni gyógy-szálló bejárataiban emléktábla hirdeti nevét. Ille, hogy Szeged is tisztelgesse emléke előtt. A székely sort, ahol legnagyobb hőforrásunk onta vizét, és ahol az ország első geotermikus hőközpontja működik, arról a nagy székelyről kell elnevezni, s az utca első házán márvány örökítő meg népünk jövőjének mulhatatlan érdemeit.

PÉTER LÁSZLÓ

Szeged városi fűrdőjét még a Zsigmond Vilmos idejében fűrt kutak látták el vízzel, vizüket azonban még költséges tüzeléssel fel kellett melegíteni, s a végén a kutak is természetesen elöregedtek, úgy, hogy utóbb már a városi vízvezeték vizét kellett ott is fogyasztani. Drága fűrés volt a szegedi! A szoboszlói mélyfúrás eredménye az élet, a gyakorlat embereinek, úgy látszik, több hatást ért el, mint a szakembereké. s egymásután kérték a városok, hogy vizsgáljuk meg általajukat, vajon nem lehetne-e ott is hasonló Isten áldását fakasztani? Ezek között a városok között volt az első között Szeged is. Már 1926. április 20-án megkapták rövid véleményemet, amelyet azzal fejeztem be: „mint-hogy a fűrdő léte van veszélyeztetve a vízhíján miatt, s felszálló víz megfűrése — bizonyos mélységig adva van ott is — azt javaslom, hogy a fűrdő előtti kis téren addig fúrjanak le, amíg a feltárt vízszintek alatt — a geotermikus gradi-ensnek és évi középhőmérsékletnek megfelelő 40–45 C° hőmérsékletű vizet nem kapunk 1000 méter körül, s azután a fűrdőt ellátva, fúrjunk egy 1500 méter mélységre tervezett kutafúrást a város közelében levő boltozatot” — ahol a szakvélemény elején elmondottak alapján előbb és nagyobb mennyiségben gondolhatunk forró sós vizre és kihasználható mennyiségű földgázra. De mert a város vezetősége kötötte magát elsősorban a fűrdő vízellátásához, s ilyesmii nem lehetett a bányakincstár feladata, nem ez, hanem a város mérnöki hivatala fúrta meg Buócz Károly műszaki tanácsos vezetése alatt a fűrdőnél indítványozott kutat nagyon ügyesen, nagyon rövid idő alatt és óriási szerencsével: kézi fűróberendezéssel mentek le majdnem ezer méterre, 959 méter mélységig!

A fűrási teljesítmény meglepő volt s az eredménye több mint száz száznál sokkal változott be a hozzáfűzött reményeket: 1000 méter helyett már 944 méter mélységből nem 40 C°-os, hanem 58 C°-os fenékhőmérsékletű vizet tört fel, földgáz kíséretében. A fűrdő vízszükségletét bőségesen kielégítették, s a víz felmelegítésének költségeit teljesen kiküszöbölték, ami által, ha jól tudom, évente mintegy száz vagon szén takarítanak meg, de ez a megtakarítás nem vonatkozik arra, hogy ma már a fűrdő férfi és női részét egyszerre is üzemben tarthatják, sőt modern uszodát is terveznek, amelynek létesítése és fenntartása másképpen nem is lett volna lehetséges.

Olyan megtakarítások és lehetőségek ezek, amelyeket közvetlen számokban értékelni nagyon bajos, s a tulajdonosnak nemcsak nagy jövedelmet, de soha sem remélt beruházásokra adnak alkalmat.

*

Szeged tehát azok közé a szerencsés fekvésű városok közé tartozik, amelyet nemcsak a Maros és Tisza összefolyása jelöl ki kedvező emberi településnek, hanem a bőséges felszálló ivóvíze és meleg, illetőleg forró ásványos vizei is, amelyek bőséges fűrdővizet, s egyben gazdaságos hőenergiaforrást képviselnek! Közéleben pedig a mélyfűrés felsorolt tanulságai szerint biztos számíthatunk gazdaságosan kitermelhető szénhidrogénekre, amelyek a város iparát fogják kedvezően fokozni.

Csak egyet nem szabad szem elől tévesztetni, és ez az, hogy a boltozat központjától távolodva, a földgázfelékel felhalmozódásának, s így a víz felmelegedésének lehetősége csökken, különösen a mélyebb szinteken, s synklinálisban (tekón) pedig nincs is meg, tehát ott ezeket erőszakkal nem gazdaságos.

Végeredményében összegezve a szegedi fűrés tanulságait és összehasonlítva más alföldi fűrés eredményeivel, azt látjuk, hogy az eddig fűrés hasznos vizekben szegénynek tartott Alföldön mind a felszálló ivó, mind a meleg és forró ásványos vizek bő feltárásának lehetősége

kezd kidomborodni, s ha ezt nem tévesztjük szem elől, mindkét irányban rövidesen kielégíthetjük minden erre vonatkozó igényt anélkül, hogy a meddő kísérletezések költségei olyan nagyon terhelnék, amint azt ma is sok helyen látjuk.

Synklinálisokban nincsen felszálló víz (Kecskemét!) oda vezetni kell azt a legközelebbi redők fűrésaiból, de a boltozatok távolabbi számrýr-szeiben vagy boltozatok közötti másodlagos tektonokban (Debrecen 837 m) is kétséges a fűrés eredménye, különösen a mélyebb szinteken (Nagykőrös 950 m). Ilyen helyeken csak a környék szerkezeti és hidrológiai viszonyainak gondos figyelembevétele után szabad a mélyfűrésokat megindítani, s inkább a közeli redőzések körül való vízzelvezetéssel kell megbarátkozni, ahol az eddigiek alapján nagy valószínűséggel tárhatjuk fel az ahhoz szükséges vizet. Emellett szól az a nevezetes körülmény is, hogy a synklinálisok vize nem emelkedve a felszínre, a beléscsövekben legalább időnként pang, rozsdás lesz, poehad és soha sem olyan jóízű és egészséges, mint a felszálló, mindig mozgásban levő víz. Arról nem is beszéltek, hogy ilyenformán nem javasolhatjuk, hogy redőn, pláne boltozaton vagy annak közelében fekvő városok távoli tektonokban lyesztett kutak nem felszálló vizet vezessék be, természetesen óriási költséggel, amint arra is készült már a példa.

A jég mindenesetre meg van törve, a jó ivó- és hasznos melegvizek alföldi kutatásainak útjai kibontakoznak. Nincsen messze az idő, amikor az Alföld lakója már nem issza a szennyes, talaj- és folyóvizet, s nem pusztaul tőle, hanem talán naponként fűrdik a föld mélyének megcsapolt langyos hullámaiban (valóságos sós, meleg tengeri hullámfűrdőket is lehet létesíteni), amelyek a gázal és más hasznos energiaforrásokkal versenyezve világítják, fűtik lakását és hajtják répeit.

Ennyi sok mindenre tanít egy-egy újabb mélyfűrés, s ilyen sok biztatást, reményt fest az elborult magyar ég.